

EDWARD HALLETT CARR • **Dostoyevski**

Dostoevsky (1821-1881). A New Biography

© 1931 E. H. Carr

Bu kitabın yayın hakları Curtis Brown Group Limited aracılığıyla
The Estate of E. H. Carr'dan alınmıştır.

İletişim Yayınları 100 • Biyografi Dizisi 12

ISBN-13: 978-975-470-039-8

© 1990 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-10. Baskı 1990-2020, İstanbul

11. Baskı 2023, İstanbul

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Suat Aysu

DÜZELTİ Seçkin Oktay - Fatma Akkor

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

EDWARD HALLETT CARR

Dostoyevski

Yeni Bir Yaşam Öyküsü

Dostoevsky (1821-1881)
A New Biography

ÇEVİREN *Ayhan Gerçeker*

EDWARD HALLETT CARR 28 Haziran 1892'de Londra'da doğdu. 3 Kasım 1982'de Cambridge'de öldü. 1916'da Dışişleri Bakanlığı'nda çalışmaya başladı. 1919'da İngiliz delegasyonu ile Versailles Konferansı'na katıldı. İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nda kurulan Sovyetler Birliği Dairesi'nde çalışmalarını sürdürdü. 1936'da bakanlıktan ayrılarak çeşitli üniversitelerde öğretim üyeliği yaptı. 1941-46 yılları arasında *The Times*'da yayın yönetmen yardımcısı olarak çalıştı. Carr'a göre tarihçi, olguları ya da kişisel yorumunu öne çıkarmamalı, tarihçi ile olgular arasındaki karşılıklı ve kesintisiz etkileşim sürecinde, bugün ile geçmiş arasındaki diyalogu sürekli kılmalıdır. Bu nedenle tarihçi, sunduğu olguların doğruluğunu kanıtlamanın ötesinde, araştırdığı konuyla ilgili bilinen ya da bilinebilecek tüm verileri ele almak zorundadır. Başlıca Eserleri: *Milliyetçilik ve Sonrası* (çev. Osman Akınhay, İletişim, 1990), *Dostoyevski* (çev. Ayhan Gerçeker, İletişim, 1990), *Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık* (çev. Özer Ozankaya, Imge, 2005), *1917* (çev. Begüm Adalet, Birikim, 2007), *Devrim Okumaları* (çev. Elif Gazioğlu, Daktylos, 2008), *Michael Bakunin* (çev. Pelin Sıral, İletişim, 2009), *Karl Marx* (çev. Uygur Kocabaşoğlu, İletişim, 2010), *Komintern ve İspanya İç Savaşı* (çev. Ali Selman, İletişim, 2010), *Komintern'in Alacakaranlığı* (çev. Uygur Kocabaşoğlu, İletişim, 2010), *Yirmi Yıl Krizi (1919-1939)* (çev. Can Cemgil, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2010), *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi, 1917-1929* (çev. Levent Cinemre, Yordam Kitap, 2011), *Romantik Sürgünler* (çev. Selda Somuncuoğlu, İletişim, 2012), *Bolşevik Devrimi 1917-1923* (çev. Orhan Suda ve Tuncay Birkan, Metis, 2012), *Tarih Nedir?* (çev. Misket Gizem Gürtürk, İletişim, 2012).

Dostoyevski'nin eserlerinden yapılan alıntılar için İletişim Klasikleri dizisindeki çeviriler esas alınmıştır. Çevirilerin ayrıntılı künye bilgisi kitabın sonunda yer almaktadır.

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	7
Önsöz.....	9
BİRİNCİ KİTAP	
<i>Yetişme Yılları</i>	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
Çocukluk.....	13
İKİNCİ BÖLÜM	
Petersburg'daki İlk Yıllar.....	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
İlk Eserler.....	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Felaket.....	49
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Ölü Bir Ev.....	59
İKİNCİ KİTAP	
<i>Mayalanma Yılları</i>	71
ALTINCI BÖLÜM	
Sürgün ve İlk Evlilik.....	73
YEDİNCİ BÖLÜM	
Dergicilik Deneyimi.....	85
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Dostluk Yılları.....	97
DOKUZUNCU BÖLÜM	
Acı Yılları.....	113

ONUNCU BÖLÜM	
Duygusal Olaylar.....	125
ÜÇÜNCÜ KİTAP	
<i>Yaratış Yılları</i>	139
ONBİRİNCİ BÖLÜM	
Harika Yıl.....	141
ONİKİNCİ BÖLÜM	
Yurtdışında İlk Aylar.....	153
ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Yurtdışındaki Hayat Sürüyor.....	169
ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Ahlâki Sorun	
<i>Suç ve Ceza</i>	183
ONBEŞİNCİ BÖLÜM	
Ahlâki Ülkü	
<i>Budala</i>	197
ONALTINCI BÖLÜM	
Ahlâk ve Politika	
<i>Cinler</i>	211
DÖRDÜNCÜ KİTAP	
<i>Ürün Yılları</i>	225
ONYEDİNCİ BÖLÜM	
Rusya'ya Dönüş.....	227
ONSEKİZİNCİ BÖLÜM	
Psikolog Olarak Dostoyevski	
<i>Delikanlı</i>	241
ONDOKUZUNCU BÖLÜM	
Gazeteci Olarak Dostoyevski	
<i>Bir Yazarın Günlüğü</i>	255
YIRMİNCİ BÖLÜM	
Peygamber Olarak Dostoyevski	
<i>Karamazov Kardeşler</i>	269
YIRMİBİRİNCİ BÖLÜM	
Yüceltme.....	289
YİRMIİKİNCİ BÖLÜM	
Sonsöz.....	303
İLETİŞİM KLASİKLERİ	
DOSTOYEVSKİ BÜTÜN ESERLERİ KÜNYE BİLGİLERİ.....	311
<i>DİZİN</i>	313

SUNUŞ

Henry Miller bir romanında şöyle diyor: “İlk kez Dostoyevski’yi okumaya giriştiğim gece yaşamımın en önemli olayıydı. İlk aşkımdan bile daha önemli bir olay... Bu benim insan ruhuna ilk göz atışımdı. Ya da Dostoyevski bana ruhunu açan bir adamdı desem daha mı doğru olur acaba? Gereğinden uzun bir süre ateş hattında yaşamış bir adam gibiydim.”

Dostoyevski’nin ölümünden elli yedi yıl sonra yazılmıştı bu satırlar. Aradan elli yıl daha geçti ama hâlâ geçerli. E. H. Carr’ın dediği gibi yıllar geçtikçe Dostoyevski’nin gerçek değeri daha fazla ortaya çıkıyor. Çünkü Dostoyevski insanın iç dünyasını anlatmıştır. Dostoyevski’de doğa hiç yoktur, toplumsal olaylar ise yalnızca dekordur. *Ölü Bir Evden Hatıralar*’da bile önemli olan hapisane şartları değil, insanların “ruhları”dır. *Cinler*’de, toplumsal olay ve düşüncelerin en yoğun anlatıldığı bu romanda bile, asıl önemli olan insanların iç dünyasıdır. Olaylar ya da düşünceler yalnızca bu iç dünyayı ortaya çıkarmakla görevlidir. Dostoyevski bu nedenle eskimemektedir. Onun sorunları hâlâ günceldir ve tartışılmaktadır. İnsanın evrendeki yeri, Tanrı’nın varlığı, ahlâkın ya da doğrunun ne olduğu, huzura, ruhsal dengeye nasıl ulaşabileceğimiz ve bilançaltı (ilk kez bilinçaltından söz eden yazardır Dostoyevski) hâlâ tartışılan güncel sorunlar.

Bu güncelliği nedeniyle de Dostoyevski'nin romanları tüm dünya dillerinde yeniden basılıyor, hakkında incelemeler çıkıyor, okurlar yeniden keşfediyor onu. Türkçe'de de Dostoyevski en geniş olarak çevrilen yazarlardan biri. Romanlarının ve öykülerinin tümü değişik zamanlarda tekrar tekrar yayınlandı. Mektuplarının bir kısmı *Dostoyevski, Mektuplar* adıyla 1967'de, dergilerde çıkan yazılarının bir bölümü *Batı Batı Dedikleri* adıyla 1972'de, bir bölümü de *Bir Yazarın Günlüğü* adıyla 1975'te yayınlandı. Ünlü Puşkin konuşması ve konuyla ilgili yazıları 1964'te *Puşkin Konuşması* adıyla basıldı. Ayrıca, Henri Troyat'ın *Dostoyevski'nin Dünyası* adlı kitabı 1966'da, André Gide'in çeşitli yazı ve konferansları 1965'te *Dostoyevski* adıyla yayınlandı.

E. H. Carr ünlü İngiliz tarih yazarı. Özellikle Sovyetler Birliği hakkındaki inceleme ve yapıtları ile ünlü. On ciltlik *Bolşevik Devrimi Tarihi, Milliyetçilik ve Sonrası, Yeni Toplum, Tarih Nedir, 1917: Öncesi ve Sonrası, Napoléon'dan Stalin'e* belli başlı yapıtları.

E. H. Carr'ın Dostoyevski üzerine yazdığı bu kitap hem ilginç bir biyografi, hem de çok başarılı bir edebiyat incelemesi, roman çözümlemesi. Çocukluğundan başlayarak, ailesinin, çevresinin, yaşantısının eserlerine etkisini; karşılaştığı insanların hangi karakterleri esinlediğini; çağın olaylarının, düşünce akımlarının etkilerini titizlikle incelemiş E. H. Carr. Geniş tarih bilgisi (özellikle Rusya üzerine) ve araştırmacı kişiliği bu başarının anahtarı. E. H. Carr zor olanı, edebi eleştiri ile hayat hikâyesini hem dengelemeyi hem de bunların karşılıklı etkilerini göstermeyi başarmış.

André Gide şöyle demişti: “Bir Tanrı'yla karşılaşacağımızı sanırız; oysa bir insan – hasta, yoksul, hiç durmadan acı çeken bir insandır dokunduğumuz.” İşte E. H. Carr bize bunu anlatmış; Dostoyevski'nin hem hasta, yoksul yaşantısını, hem de inamılmaz dehasını.

Ayhan Gerçekler